

Skriften Alene

«*Sola Scriptura*»

Reformasjonens viktigste **gjenoppdagelse!**

Herrens ord var dyrt i de dager...

- 1. Samuelsbok 3:1b: «Herrens ord var dyrt i de dager, av syner var det få.»
- Amos 8:11: «Se, dager kommer, sier Herren Herren, da jeg sender hunger i landet, ikke hunger etter brød og ikke tørst etter vann, men etter å høre Herrens ord.»
- I store deler av verdenshistorien har Guds folk hatt liten tilgang til Guds Ord.

Videreføring av skriften

- Men i Jødisk-Kristen tradisjon, har det i «de gode periodene» alltid vært fokus på å skrive ned og kopiere flere eksemplarer av Guds Ord, slik at det skulle være lettere tilgjengelig.
- De skriftlærdes oppgave var blant annet å sørge for at toraen ble kopiert i flere eksemplarer, og at kvaliteten på kopiene var like høy som originalen.
- Litterære Kristne har siden Jesu tid også vært opptatt av å spre Guds Ord ved å kopiere Bibelske bøker (eks. munkenes «Scriptorium»)

Det Bibelske tekstgrunnlaget

- Vi har 5.700 greske manuskript som inneholder deler, eller hele, det Nye Testamentet.
 - Til sammenligning har ikke Plato, Aristoteles, eller Tacitus mer enn 20 eldre manuskript hver.
- Det finnes ca. 20.000 eldre manuskripter på andre språk (Latin, Koptisk, Syrisk, etc.), og over 1.000.000 sitat fra de tidlige kirkefedrene som direkte eller indirekte bekrefter Bibelens innhold
- Det fantes sannsynligvis mange flere manuskript i den tidlige kirke, men de som er nevnt ovenfor er de vi har tilgang til i dag.

Det Bibelske tekstgrunnlaget

- Kvaliteten på de tidlige manuskriptene er også veldig god tatt forholdene i betraktning.
- Vi er helt sikre på innholdet i 99,5 % av det Nye Testamentet. De fleste forholdene vi er usikre på er relatert til ordrekkefølge eller stavemåte.
- Det er usikkerhet rundt hvorvidt enkelte vers og avsnitt er originale (eks. Mark 16:9-20 og Joh 7:53-8:11), men INGEN grunnleggende lærer blir berørt av denne uenigheten.

Vulgata

- Biblia Vulgata – Den alminnelige Bibel / Folkets Bibel
- En oversettelse av Bibelen fra Gresk og Hebraisk til Latin, som var det allmenne språket i Romerriket, og fellesspråket i Europa inntil det ble overtatt av Fransk og Engelsk på hhv. 1700- og 1800-tallet.
- Hieronymus hadde ansvar for oversettelsesarbeidet etter befaling fra pave Damasus I. Han begynte arbeidet i 382 etter Kristus, og arbeidet i ca. 25 år med oversettelsen.
- Bibelen ble med andre ord oversatt til Latin for at flest mulig skulle forstå Bibelens innhold.

Vulgata

- Ved Romerrikets fall ble for øvrig Latinen utvannet og endret inn i flere forskjellige dialekter og etter hvert var det kun de skolerte (som bestod av den kulturelle eliten og presteskapet) som forstod klassisk Latin.
- «Mannen i gata» var dermed helt avhengig av at presten skulle forklare og fortelle Bibelens innhold → Det var tilnærmet umulig å etterprøve det Kirken lærte.
- I middelalderen (ca. 500-1500 e. Kr.) var det med andre ord Kirkens representanter som definerte hva folk skulle tro, og hvordan de skulle leve.

Den Romersk-Katolske Kirke og Bibelen

- Den Romersk Katolske Kirkens teologi ble gradvis verre utover i middelalderen, men siden Bibelens innhold var et mysterium for majoriteten av folket så var det ikke mange som forstod kirkens avvik fra sann og sunn Kristendom.
- Vulgata, som egentlig var en oversettelse for folket, hadde blitt et maktmiddel som den korrupte kirke kunne bruke til å fronte sin agenda.

Lenge før Luther...

Pre-reformatorene

- 31. oktober 1517, som var dagen Luther spikret de 95 tesene på kirkedørene i Wittenberg, blir ansett som reformasjonens fødselsdag,
- Luther var ikke den første som hadde «sett lyset» angående Bibelens sannheter, og den Katolske Kirkes misbruk.
- Luthers lære stod i en kirketradisjon som strakk seg helt tilbake til Pinsedag, og selv om det i middelalderen hadde vært den Katolske lære som hadde vært rådende, så var det i hundreårene før reformasjonen flere viktige historiske personer som lærte og stod for mye av det samme Luther lærte. Disse blir kalt «pre-reformatorene»

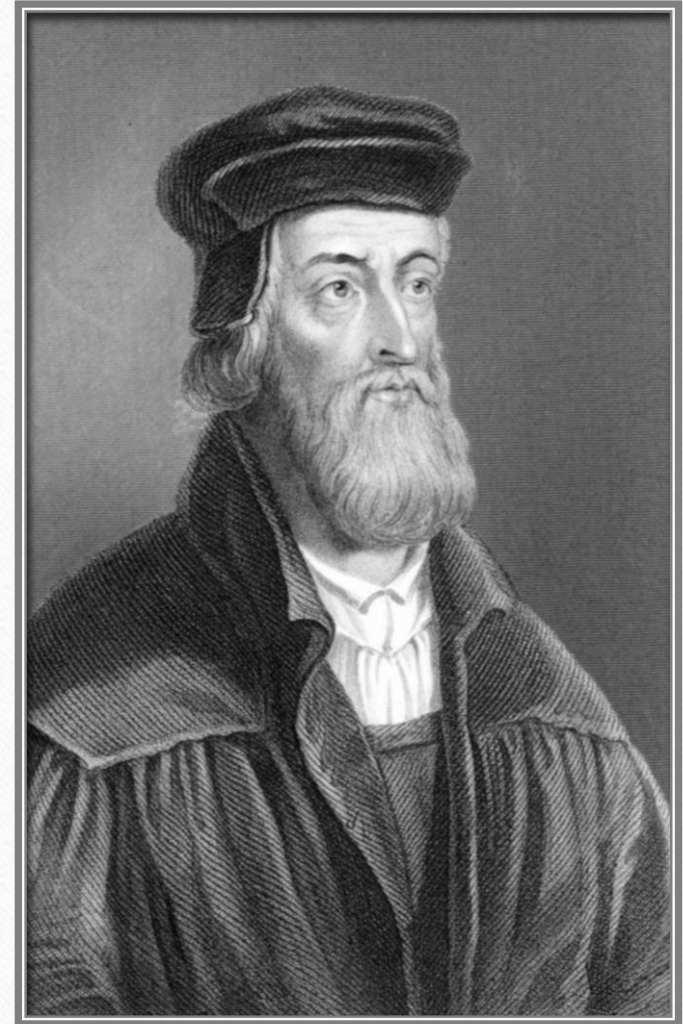
Peter Waldo (1140-1205)

- Peter Waldo var en rik handelsmann i Lyon som reagerte på den forvridde læren i den Romersk Katolske kirke, spesielt læren om Transubstansiasjon
- Waldos etterfølgere, Waldensierne, fikk et kall til å leve radikalt annerledes. De fleste av dem var rike, men de solgte unna nesten alt de eide og levde som fattige, og de fikk kallenavnet «de fattige menn i Lyon».
- Det mest bemerkelsesverdige var at de underviste folket Guds ord på Fransk. Peter Waldo var med på å oversette det NT til fransk, som er det første tilfellet vi vet om der Bibelen ble oversatt fra Latin til morsmålet.
- Waldo og etterfølgerne ble etterhvert erklært vranglærere av Den Romerske Kirken, og 80 Waldensere ble henrettet for deres tro - en tro som ville være veldig lik hva vi tror på her i dag.

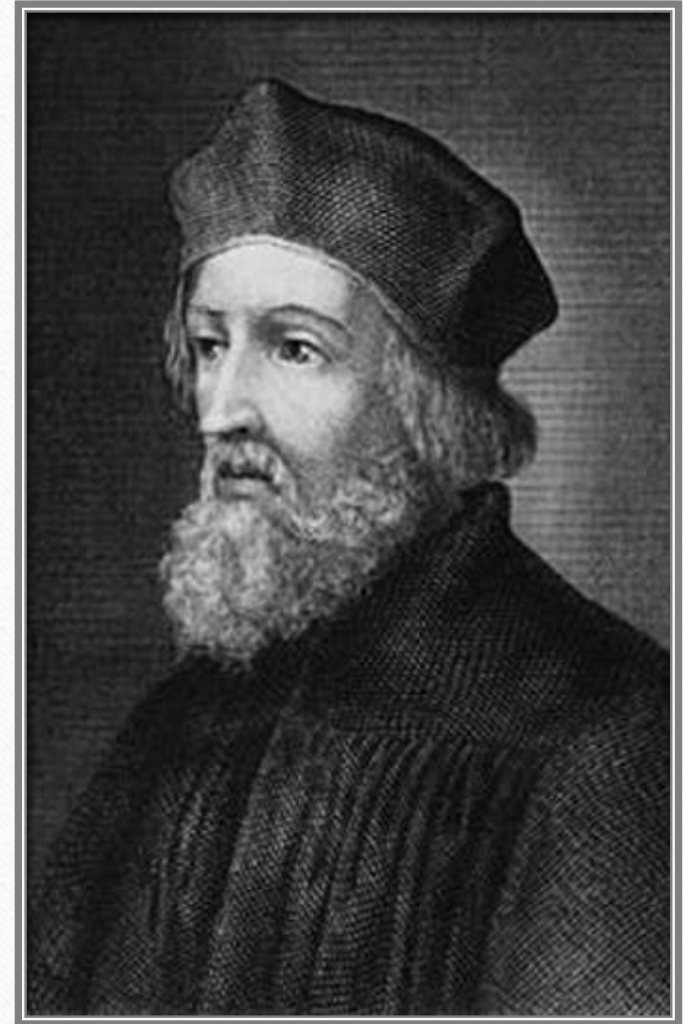
John Wycliffe (1320-1384)

- John Wycliffe var en britisk filosof, teolog, Bibelovertøtter, reformator og professor på Oxford Seminary.
- Wycliffe uttalte seg meget kritisk mot presteskapet i England, og var i sterk opposisjon til presteskapets luksuriøse livsstil, og deres mangel på hellighet og guds frykt.
- Wycliffe og hans etterfølgere «the Lollards» var også uttalt kritiske til mange av læresetningene i den Romersk Katolske Kirke.
- Wycliffe kjempet for at alle skulle få lese Bibelen på sitt eget språk. Han var den første som oversatte Bibelen til Engelsk. Han brukte Vulgata som grunnlag for oversettelsen.
- Han ble erklært vranglærer og svermer av Den Romersk Katolske Kirke, og selv om han døde en naturlig død, så ble liket hans gravd opp og brent etterpå, før asken hans ble spredd i elven.

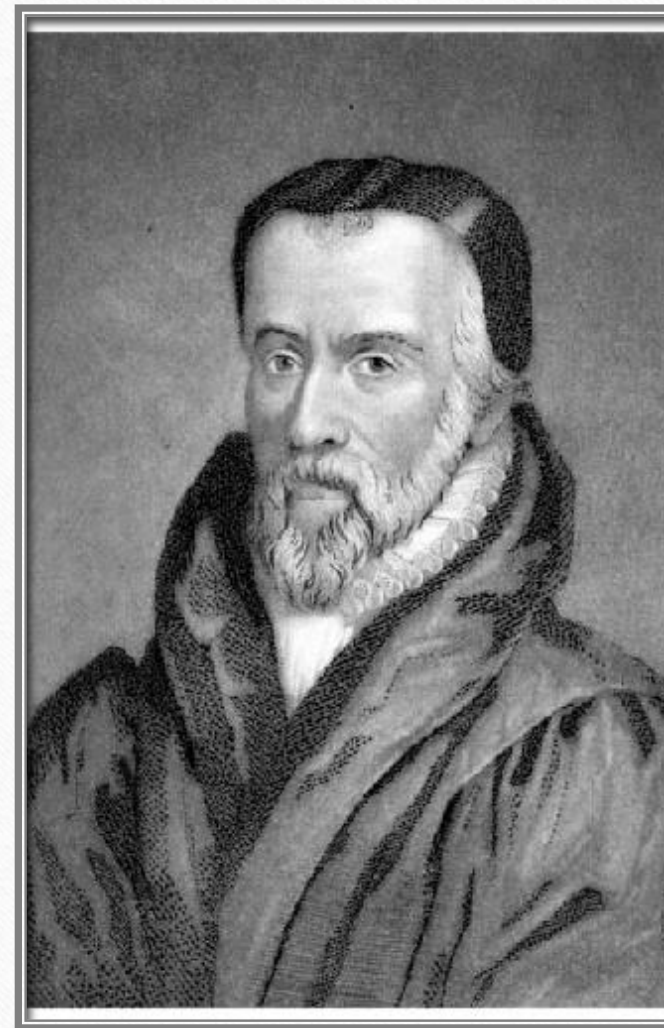
Jan Hus (1369-1415)

- Jan Hus var en Tsjekkisk filosof og prest som fungerte som rektor ved Charles University i Praha.
- Var den Pre-reformatoren som påvirket Martin Luther mest.
- Jan Hus ønsket at folket skulle få Bibelundervisning på deres eget språk, og han oversatte flere av John Wycliffe sine skrifter til Tsjekkisk.
- Han uttalte seg også spesielt kritisk til den Romersk-Katolske Kirkes syn på menigheten og nattverden.
- 6. Juli 1415 ble han brent på Bålet for å ha gitt folket Guds Ord. Han hadde blitt lovet amnesti dersom han stilte til rettsaken av kongen Sigismund, men kongen holdt ikke ord.

William Tyndale (1484-1536)

- William Tyndale var en Britisk akademiker som var spesielt begavet innenfor språkforståelse og oversettelse.
- Tyndale var den første som oversatte Bibelen til Engelsk basert på Gresk og litt Hebraisk. Tyndales oversettelse var så god, at store deler (ca. 80%) av King James oversettelsen som brukes i dag, inneholder Tyndales oversettelse.
- Tyndale uttalte seg kritisk til Henry VIII sin fraskillelse fra sin kone for å gifte seg på nytt.
- Han ble erklært vranglærer av kongen og kirken, og han ble henrettet tre ganger. Da han stod bundet fast til staken han skulle bli brent på, ble han først kveld av en kjetting, før han ble brent på bålet, før de tok liket hans og sprengte det med kruttladning. Hans siste ord var en bønn: «Gud, åpne øynene til kongen av England.»

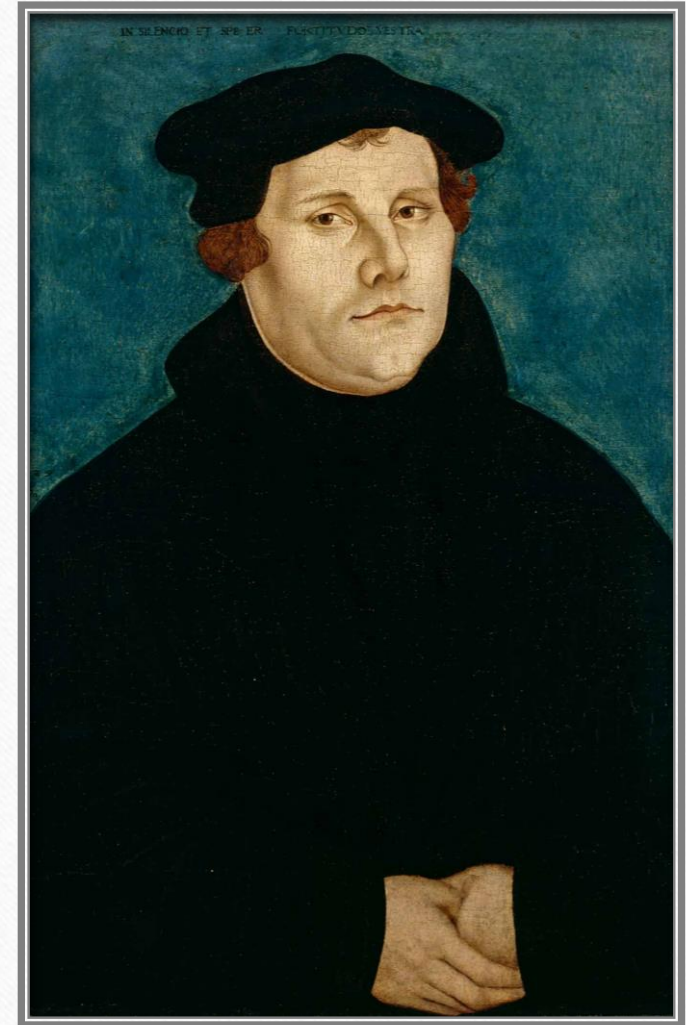
Desiderius Erasmus (1466-1536)

- Erasmus var en katolsk prest, teolog, og akademiker som ønsket å reformere den Romersk-Katolske Kirken fra innsiden.
- Han produserte en gresk oversettelse av det Nye Testamentet, basert på flere eldre manuskript.
- Erasmus sin oversettelse ble deler av grunnlaget for Luthers Tyske oversettelse.
- Erasmus er kjent for sine heftige ordskifter med Luther. Selv om Luther og Erasmus var enige i mange ting (inkludert maktmisbruket i Den Romersk-Katolske Kirke), så ville ikke Erasmus bryte med kirken. Men hans Greske Nye Testamentet, og hans dialoger med Luther var med å forme Luther til den teologen og presten som han ble.

Martin Luther (1483-1546)

- Tysk munk fra Eisleben med et unikt intellekt og en dyp forståelse av menneskets fordervelse og Guds hellighet.
- Tok en doktorgrad innenfor teologi, og ble professor ved universitetet i Wittenberg.
- Gjenoppdaget de mest sentrale Bibelske læresetningene om Gud, frelse, Bibelen og kirken/menigheten.
- Luther argumenterte jevnlig for at hans læres IKKE var ny, men at han stod i en kirkehistorisk tradisjon som strakk seg tilbake til pinsedag og de tidlige kirkefedrene.
- Det var, i følge Luther, den Katolske Kirken som hadde forlatt den sunne lære og den ortodokse kirketradisjonen.
- Ble ekskommunisert (erklært lovløs) fra den Romersk Katolske Kirke av Pave Leo X den 3. januar 1521.

Luthers 95 teser

- Luther spikret sine 95 teser på kirkedøren i Wittenberg.
- De 95 tesene var skrevet på Latin, og var først og fremst et skriv publisert for å skape akademisk debatt.
- De 95 tesene var ikke protestantiske i natur, men de de tok et oppgjør mot noe Luther mente var et åpenbart misbruk av kirken i dens salg av avlatsbrev. De 95 tesene var et direkte svar på Tetzels 94 teser om avlatsbrev.
- De 95 tesene ble oversatt til tysk (av andre enn Luther), og ble raskt spredd i Tyskland pga. boktrykkerkunsten.

Martin Luther under riksdagen i Worms

(18. april 1521)

"Hvis jeg ikke blir overbevist ved Skriftens vitnesbyrd eller ved åpenbare logiske argumenter – for jeg tror verken på paven eller på konsilene alene ettersom det står fast at de flere ganger har tatt feil eller har motsagt hverandre – så forblir jeg overbevist ved de skriftsteder jeg har anført, og min samvittighet forblir fanget i Guds Ord. Jeg verken kan eller vil tilbakekalle noe, for det verken er sikkert eller frelsesbringende å gjøre noe mot ens egen samvittighet. Så Gud hjelpe meg, Amen."

Fra Luthers tale i Wittenberg den 10. mars 1522

For «Himlene er skapt ved Herrens ord (Salme 33:6)»; **Ordet må få gjøre denne gjerning, ikke vi fattige syndere.** Kort fortalt så forkynte jeg det [ordet], jeg underviste det, jeg skrev det, men jeg tvang ingen til å tro det, for troen må komme frivillig og uten press. Ta meg selv som et eksempel: Jeg kjempet imot avlatsbrev og pavedømmet, men aldri med fysisk makt. Men jeg lærte, forkynte, og skrev Guds Ord, og foruten dette gjorde jeg ingenting. Og da jeg sov, eller drakk Wittenberg øl med mine venner Filip og Amsdorf, så svekket Ordet pavedømmet i større grad enn en prins eller keiser noen gang før har gjort. **Jeg gjorde ingenting; Ordet gjorde alt!** Hadde jeg ønsket å starte en revolusjon så kunne jeg ha startet et blodig opprør i Tyskland. Jeg kunne ha startet et maktspill som hadde medført at ikke engang keiseren kunne følt seg trytt. Men til hvilken nytte ville det ha vært? Det ville vært en dåres lek. **Men jeg gjorde ingenting; Jeg lot Ordet gjøre sin gjerning.**

Sola Scriptura – Reformasjonens viktigste læresetning?

- Hadde ikke Luther fått lese Bibelen selv, så hadde han heller ikke kommet til en sann forståelse av evangeliet.
- Forståelse av Troen Alene (*Sola Fide*), Kristus Alene (*Sola Christus*), Nåden Alene (*Sola Gratia*) og Til Guds Ære Alene (*Soli Deo Gloria*) kommer fra forståelsen av Skriften Alene (*Sola Scriptura*) - Skriften er middelet Gud bruker til å forkynne evangeliet!
- Hadde ikke Luther oversatt Bibelen til Tysk ville ikke reformasjonen spredd seg så fort og kraftfullt. Boktrykkerkunsten var katalysatoren for reformasjonen.

Hva betyr Skriften Alene?

- Bibelen alene er høyeste autoritet for liv og lære
 - Tradisjonen, pavedømmet eller kirkerådene, er alle underordnet Bibelens autoritet. Der det er motsigelser mellom tradisjon og Skriften, så må tradisjonen vike for Ordet!
- Problemet med den Romersk Katolske Kirke (RKK) i dag er det samme som det var for 500 år siden. De hviler på en annen autoritet enn den som er gitt av Gud (Bibelen). Kristus er ikke RKKs hode, og hans Ord regjerer ikke!
- Den RKK er faktisk enda verre i dag enn den var i 1517 grunnet Trent Konsilet, som fordømmer reformasjonens (og Bibelens) læresetninger.

Trent Konsilet (1545-1563)

- Kirkemøtet som ble satt i gang som en del av motreformasjonen. Inngår i RKKs offisielle lære, og er på lik linje med Skriften og tradisjonen.
- Kanon 9 om rettferdiggjørelse av tro alene: “Hvis noen hevder at den ugudelige er rettferdiggjort av troen alene...han være forbannet.”
- Katolske Kirkes Katekisme 82: «Bevarelsen og tolkningen av Guds åpenbaring er kirkens oppgave, og tolkningen av Guds åpenbaring kommer IKKE fra Skriften alene. Både Skriften og tradisjonen må bli akseptert og æret på lik linje med same ærbødighet og tilbedelse.»

Er Skriften Alene et Bibelsk prinsipp?

- Skriften er Grunnvollen. Efeserbrevet 2:19-22
- Skriften er av Gud opphøyet over alt annet (Salme 138:2)
- Fra statuttene på Ljosheim Bedehus:
 - Til nevnte bruk i §2 kan huset kun benyttes av personer som anerkjenner i tro og liv følgende sannheter i Guds ord:
 - At hele Bibelen, dens 66 bøker, er Guds inspirerte og ufeilbarlige ord (punkt 1)
 - At Bibelens ord er avsluttet åpenbaring, og at det derfor ikke gis noen som helst profeti som supplement til Guds åpenbarte sannhetsord (punkt 8)

2. Tim 3:16-17

- «Hele Skriften er innåndet av Gud og nyttig til lærdom, til overbevisning, til rettledning, til opptuktelse i rettferdighet, for at Guds menneske kan være fullkomment, satt i stand til all god gjerning.»
- Innåndet av Gud = θεόπνευστος
Theos = Gud. Pneustos = Innåndet / innblåst
- Først og fremst en bekreftelse av det Gamle Testamentets inspirasjon og ufeilbarlighet, men gjelder også det Nye Testamentet.

2. Peter 1:19-21

- «19. Og desto fastere har vi det profetiske ord, som dere gjør vel i å akte på. Det er som en lampe som lyser på et mørkt sted, inntil dagen lyser fram og morgenstjernen går opp i deres hjerter. 20. For dere vet først og fremst dette, at ikke noe profetord i Skriften er gitt til egen tydning. 21. For aldri er noe profetord brakt fram ved menneskers vilje, men de hellige Guds menn talte drevet av Den Hellige Ånd.»
- Det står fastere enn egen opplevelse (se v. 16-18)
- Det er frembrakt av Guds vilje gjennom Den Hellige Ånd!

Hva med det Nye Testamentet?

- 2. Peter 3:14-16: Sidestilling av profeter i GT og Pauli Ord i NT.
- I 1. Tim 5:17-18 siterer Paulus først 5. Mos 25:4 før han siterer Lukas 10:7 og kaller begge sitatene for Skriften.
- Paulus forstod med andre ord at Lukas sine ord var «skriften», på lik linje med de gammeltestamentlige skriftene.

Praktiske konsekvenser av Skriften Alene

- Skriften er øverste autoritet... ikke paven, ikke eldsterådet, ikke taleren, IKKE DEG SELV!
- Skriften er til å stole på!
- Skriften er tilstrekkelig!
- Skriften er levende!
- Skriften er tilgjengelig!

Spørsmål?

2. Peter 1:19-21:

19. Og desto fastere har vi det profetiske ord, som dere gjør vel i å akte på. Det er som en lampe som lyser på et mørkt sted, inntil dagen lyser fram og morgenstjernen går opp i deres hjerter. 20. For dere vet først og fremst dette, at ikke noe profetord i Skriften er gitt til egen tydning. 21. For aldri er noe profetord brakt fram ved menneskers vilje, men de hellige Guds menn talte drevet av Den Hellige Ånd.